

Sygn. akt IV CSK 615/20

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa A.G.
przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w O.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 października 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 czerwca 2020 r., sygn. akt I ACa [...]

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od A.G. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego**

UZASADNIENIE

Powódka A.G. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...), którym oddalono apelację skarżącej od wyroku Sądu pierwszej instancji wydanego w sprawie toczącej się przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w O. o ochronę dóbr osobistych powódki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała występowanie w sprawie sześciu istotnych zagadnień prawnych.

Ujęto je w formę pytań dotyczących zasadniczo dopuszczalności dokonania w postępowaniu karnym oceny tzw. prognozy kryminologicznej oskarżonego z uwzględnieniem zapadłych wobec niego wyroków karnych. Powódka sformułowała również pytania o to, „czy z dobra osobistego jakim jest godność i cześć człowieka wynika prawo do rzetelnego procesu” oraz czy naruszenie przez sąd prowadzący postępowanie karne norm bezwzględnie wiążących może stanowić naruszenie dóbr osobistych. Przedstawione zagadnienia miały jednocześnie wiązać się z potrzebą wykładni bliżej określonych przepisów prawnych, budzących, zdaniem powódki, rozliczne wątpliwości w doktrynie.

Sformułowane przez skarżącą kwestie jurydyczne nie spełniają wymagań stawianych zagadnieniom prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lutego 2021 r., IV CSK 328/20).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie tej przyczyny kasacyjnej wymaga przedstawienia argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Wniesienie skargi kasacyjnej otwiera bowiem przed skarżącym możliwość zbliżoną do tej, którą sądom drugiej instancji stwarza uregulowana w art. 390 k.p.c. instytucja przedstawiania Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia. Powinnością wnoszącego skargę jest zatem wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki został ukształtowany na tle przywołanego ostatnio unormowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie sprawy do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego jak i ochronę praw prywatnych. Stanowisko będące rozstrzygnięciem zagadnienia prawnego ma być zatem zdatne do zaaplikowania w sprawie, na której tle została sformułowana dana

kwestia jurydyczna. Z tej przyczyny zagadnienie prawne musi odnosić się do ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd drugiej instancji, jako wiążących w postępowaniu kasacyjnym, a także nie może opierać się na własnych założeniach i ocenach skarżącego.

Wstępnie wypada zauważyć, że postępowanie w sprawie o ochronę dóbr osobistych nie może mieć na celu podważania decyzji procesowych podejmowanych w innym postępowaniu, nawet gdy w przekonaniu strony decyzje te nie były słuszne lub zgodne z prawem. W sprawie cywilnej poza kontrolą sądu pozostaje zatem okoliczność, czy w postępowaniu karnym dla oceny prognozy kryminologicznej mającej znaczenie dla rozstrzygnięcia o odpowiedzialności oskarżonej (powódki w sprawie cywilnej), zasadne było powołanie się przez sąd karny na fakt jej uprzedniego skazania, mimo że skazanie to uległo zatartiu. Trafność tego stanowiska podlegała kontroli wyłącznie w postępowaniu karnym, natomiast nie mogła być przedmiotem weryfikacji, choćby pośredniej, w sprawie cywilnej o ochronę dóbr osobistych. Z perspektywy przedmiotu niniejszego postępowania istotne pozostawało jedynie to, czy z faktu ujawnienia w postępowaniu karnym informacji o (zatartym) skazaniu powódka może skutecznie wywodzić roszczenia o ochronę swych dóbr osobistych. W tym kontekście powinny być również rozważane wywody uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji.

W świetle powyższych uwag nie sposób wywodzić występowania w sprawie zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. z kwestii ujętych w trzecim i czwartym ze sformułowanych przez skarżącą pytań. Pierwsze z nich zmierzało bowiem do kontroli prawidłowości opisanych uprzednio czynności Sądu w postępowaniu karnym pod kątem zbadania naruszenia, jak ujęła to skarżąca, prawa do rzetelnego procesu (karnego). Drugie z ww. pytań zostało natomiast oparte na własnym założeniu powódki, że Sąd w sprawie karnej dopuścił się w stosunku do niej naruszenia art. 106 k.k. Tak ujęta kwestia prawna nie spełnia opisanych wyżej wymagań stawianych zagadnieniu prawnemu jako przyczynie kasacyjnej. W celu udzielenia odpowiedzi nie byłoby bowiem dopuszczalne ani oparcie się przez Sąd na powyższym, subiektywnym stwierdzeniu powódki, ani - o czym była uprzednio mowa - weryfikacja tej tezy w drodze samodzielnej kontroli

stanowisk Sądu w sprawie karnej i podejmowanych przez ten Sąd czynności procesowych. Z perspektywy przedmiotu niniejszej sprawy istotna pozostaje wyłącznie kwestia tego, czy podstawą żądania ochrony dóbr osobistych może być ujawnienie w postępowaniu karnym faktu skazania powódki, mimo że nastąpiło już zatarcie tego skazania.

Powyższego problemu dotyczy pierwsze z podniesionych zagadnień. Było już ono jednak, na co zwróciła także uwagę skarżąca, niejednokrotnie rozważane w orzecznictwie i nauce prawa, a poświęcona mu analiza została podsumowana stwierdzeniem, że zatarcie skazania nie powoduje skutku usunięcia z rzeczywistości samego w sobie faktu skazania. Przywołanie tego faktu może więc w pewnych przypadkach nie rodzić roszczeń z tytułu ochrony dóbr osobistych, nawet jeśli przez osobę, której dotyczyło zatarte następnie skazanie, ujawnienie ww. faktu jest traktowane jako naruszenie dobra osobistego, np. czci (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2015 r., I CSK 893/14 oraz analogicznie uchwała Sądu Najwyższego 27 listopada 1984 r., III AZP 6/84, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z 7 sierpnia 2017 r., II SA/Wr 128/17).

Z powodu nazbyt ogólnego ujęcia i niewykazania bezpośredniego związku z przedmiotem sprawy dotyczącej podstaw zastosowania środków ochrony dóbr osobistych waloru zagadnienia prawnego nie można także przydać trzeciemu pytaniu: „Czy z dobra osobistego jakim jest godność i cześć człowieka wynika prawo do rzetelnego procesu - art. 30 i art. 45 Konstytucji RP”. Jedynie na marginesie wypada zauważyć, że w pojęciu czci (jako dobra osobistego) wyróżniane są dwa aspekty: wewnętrzny (godność osobista) i zewnętrzny (dobre imię). Sformułowane przez skarżącą pytanie dotyczy więc w istocie tego, czy prawo do rzetelnego procesu ma swoje źródło w poczuciu własnej wartości człowieka (tzn. godności osobistej) i w oczekiwaniu uznania ze strony innych osób, czyli w wartości określanej mianem dobrego imienia człowieka.

Tak ujęte pytanie nie pozostaje w łączności z kwestiami badanymi w sprawie i z wydanym w niej rozstrzygnięciem. Roszczenie procesowe powódki, wywodzone z instytucji służących ochronie dóbr osobistych, mogło być bowiem wiązane z faktem ujawnienia informacji o skazaniu, a nie z naruszeniem prawa do

rzetelnego procesu, niebędącego zresztą dobrem osobistym. Jeśli natomiast przywołane w ww. pytaniu pojęcie godności łączyć nie z godnością osobistą, lecz godnością osobową, która wszak nie jest dobrem osobistym, to trzeba byłoby uznać, że analizowane zagadnienie ma charakter czysto abstrakcyjny, teoretyczny i tym bardziej nie wykazuje związku z zakwestionowanym w skardze kasacyjnej rozstrzygnięciem sprawy o ochronę dóbr osobistych.

Charakteru zagadnienia prawnego nie ma również problem ujęty w pytaniu piątym. Nie budzi bowiem wątpliwości, a wobec tego nie wymaga rozstrzygnięcia i w konsekwencji nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestia tego, czy w sprawie o ochronę dóbr osobistych sąd w celu zbadania podstaw udzielenia ochrony stosuje, jak określiła to skarżąca, „zasady z gruntu prawa cywilnego”. Bez wątpienia wystąpienie z roszczeniami mającymi podstawę w art. 23 w zw. z art. 24 k.c. uzasadnia zastosowanie ww. unormowań jako określających zasady ochrony dóbr osobistych w prawie cywilnym.

Wcześniej wskazano już, że problem przedstawiony jako przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie może opierać się na autorskim opisanu przez stronę osnowy faktycznej zagadnienia lub na subiektywnych ocenach zdarzeń, których kwalifikacja jurydyczna miałaby być przedmiotem analizy w postępowaniu kasacyjnym. Z tej przyczyny cech zagadnienia prawnego trzeba odmówić pytaniu skarżącej o to, „czy wybiórcze i dowolne odniesienie się do zarzutu apelacji [...] stanowi naruszenia prawa do rzetelnego procesu”. Taka charakterystyka sposobu, w jaki Sąd drugiej instancji odniósł się do (niesprecyzowanego przez skarżącą) zarzutu apelacji, wyraża jej własne przekonanie, oparte ponadto na subiektywnych odczuciach, które nie mogą stanowić podstawy formułowania ocen prawnych przez Sąd Najwyższy, a w konsekwencji wykluczają uznanie samego pytania za zagadnienie prawne spełniające przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazano również, by określone przepisy budziły poważne wątpliwości lub wywoływały rozbieżności w orzecznictwie sądów w sposób, który pozwalałaby na ocenę, że zrealizowana została przyczyna kasacyjna unormowana w art. 398⁹ § 1

pkt 2 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 lipca 2020 r., V CSK 564/19). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17). Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna zaś zostać wykazana poprzez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Skarżąca nie przedstawiła wywodu zmierzającego do wykazania, że opisywane przez nią kwestie budzą wątpliwości, są rozbieżnie oceniane lub też w opisywanych przedmiotach możliwe jest prezentowanie rozbieżnych kierunków argumentacji, a w konsekwencji, że zaistniał stan, w którym określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo też prezentują rozbieżne stanowiska. Brak takiego wywodu nie pozwala uznać, by w sprawie wystąpiła przyczyna kasacyjna uregulowana w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 2 i § 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 z późn. zm.).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

